ชะเอมเทศ

ชื่ออังกฤษ Radix Glycyrrhizae, Licorice Root, Liquiritiae Radix, Sweet root

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Glycyrrhiza glabra* L. และ *Glycyrrhiza uralensis* Fisch. ex DC.

วงศ์ FABACEAE (LEGUMINOSAE)

ถิ่นกำเนิดและการกระจายพันธุ์ *G. glabra* เป็นพืชท้องถิ่นในประเทศแถบกลางและตะวันตกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย และประเทศแถบเมดิเตอร์เรเนียน มีการปลูกบริเวณอ่าวเมดิเตอร์เรเนียนในทวีปอัฟริกา ตอนใต้ทวีปยุโรป

และประเทศอินเดีย ประเทศส่งออกคือ ประเทศรัสเซีย อิหร่าน ตุรกี และจีน ส่วน *G. uralensis* เป็นพืชท้องถิ่นในแถบตอนเหนือสาธารณรัฐประชาชนจีน มองโกเลีย และไซบีเรีย

ส่วนที่ใช้ รากและเหง้าแห้ง

สารสำคัญ สารหลักกลุ่ม triterpene saponins 4-24% (glycyrrhizin หรือ glycyrrhizic acid หรือ glycyrrhizinic acid ในปริมาณ 5-9%) สารกลุ่ม flavonoids 1% (flavones; isoflavonoids; chalcones) สารกลุ่ม coumarins (herniarin, umbelliferone) สารกลุ่ม stilbenes (gancaonin R) และสารกลุ่ม pterocarpenes

กลิ่น และรส กลิ่นเฉพาะ หอมเล็กน้อย รสหวานมาก

การใช้ตามภูมิปัญญา ตำราสรรพคุณยาไทย ใช้รากเป็นยาขับเสมหะทำให้ชุ่มคอ แก้ไอ ขับเสมหะ แก้น้ำลายเหนียว แก้คอแห้ง ขับลม แก้คัน บำรุงร่างกาย ขับเลือดเน่า และเจริญซึ่งหทัยวาตให้สดชื่น นอกจากนี้ประเทศอื่น ๆ มีการนำมาใช้เป็นยาระบาย ขับประจำเดือน ขับน้ำนม แก้หอบหืด ต้านเชื้อไวรัส เป็นยาคุมกำเนิด รักษาโรคฟัน นิ่วในไต โรคหัวใจ โรคลมชัก เบื่ออาหาร มึนงง และริดสีดวงทวาร ประเทศทางยุโรปใช้แก้ไอ รักษาโรคทางเดินหายใจ โรคกระเพาะ

การศึกษาทางคลินิก

กรณีผู้ป่วยหัวใจเต้นผิดปกติ ชะเอมมีผลทำให้หัวใจเต้นปกติ

กรณีผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหาร การรับประทานรากชะเอม จะทำให้แผลหายเร็วขึ้น สารสำคัญ คือ สาร glycyrrhetic acid (enoxolone) ซึ่งจะช่วยการสมานแผลกระเพาะได้ดี (ปัจจุบันยา carbenoxolone ซึ่งเป็นอนุพันธ์ของสาร glycyrrhetic acid มีการนำมาใช้เป็นยารักษาแผลในกระเพาะอาหารและลำไส้)

กรณีผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารและลำไส้ เมื่อรับประทานชะเอมที่มีการสกัดเอาสาร glycyrrhizin แล้ว ในปริมาณ 380 มิลลิกรัม วันละ 3 ครั้ง พบว่าให้ผลการรักษาเทียบเท่ากับการให้ ยาลดกรด และยา cimetidine ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าในรากชะเอม นอกจากสาร glycyrrhizin แล้ว ยังมีสารอื่นอีกที่มีฤทธิ์รักษาโรคกระเพาะอาหารและลำไส้อักเสบ

ข้อห้ามใช้ ห้ามใช้ในผู้ป่วยที่มีความดันโลหิตสูง ตับแข็ง ภาวะโปตัสเซียมต่ำ โรคไตเรื้อรัง และหญิงมีครรภ์ โรคตับอักเสบ

บรรณานุกรม

https://www.dnp.go.th/botany/mplant/index.html

http://www.worldfloraonline.org/

คณะอนุกรรมการจัดทำตำราอ้างอิงยาสมุนไพรไทย ในคณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย. ตำราอ้างอิงยาสมุนไพรไทย เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2551.

นพมาศ สุนทรเจริญนนท์ นงลักษณ์ เรื่องวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทย จากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท คอนเซ็พท์ เมดิคัส จำกัด, 2551.

เอกสารนี้จัดทำโดยคลินิกการประกอบโรคศิลปะ สาขาการแพทย์แผนจีนหัวเฉียว
ใช้เผยแพร่เพื่อเป็นวิทยาทานความรู้แก่ประชาชน